

УДК 378.147

СЕРГІЄНКО М. В.,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, м. Київ, Україна

КЕЙС-МЕТОД ЯК ФОРМА ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Постановка проблеми, її актуальність. Прискорення темпу життя, великий потік знань, що впливає на сучасну людину, потребує від неї вміння швидко знаходити необхідне рішення, використовуючи для цього пошукові методи, користуючись великою кількістю різноманітних джерел інформації. У зв'язку з цим серед традиційних форм та методик навчання у педагогічній практиці все частіше використовуються інноваційні технології. Ця затребуваність пояснюється тим, що таке навчання спрямоване на підвищення пізнавальної активності студентів, посилення діяльнісного підходу в навчанні і реалізацію спільної діяльності, націленої на кооперативну обробку навчальної інформації з виробленням нових знань особисто кожним студентом в оптимальному тільки для нього режимі. Інноваційні технології навчання досить швидко були визнані викладачами та управлінцями дієвим засобом впровадження нових освітніх технологій.

Нова парадигма освіти детермінує оновлення фахової освіти. Цей процес є особливо актуальним у зв'язку із кардинальними змінами в освіті. Впровадження інноваційних технологій у вищій школі дає змогу докорінно змінити процес навчання та реформування системи вищої освіти. У сучасному суспільстві рівень вищої освіти значною мірою залежатиме від результативності впровадження інноваційних технологій навчання. Однак їх використання у практиці вищої освіти поки що фрагментарне, епізодичне, несистемне внаслідок нерозробленості відповідних технологій та неготовності більшості викладачів та управлінців.

Реформування національної системи освіти України, сучасні тенденції світової інтеграції зводять проблему розвитку особистості в ранг пріоритетних завдань. Тому велике значення набуває впровадження інтерактивних методів навчання і виховання, котре є ефективнішим засобом в опануванні сучасних технологій, підвищенні ефективності навчання і якості знань, формуванні професійної компетентності сучасної молоді.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Основним проблемам освітньої інноватики в сучасній теорії і практиці присвячені роботи І.Бома, Л.Буркової, Л. Ващенко, Л. Даниленко, Д.У. Джонсона, П. Дроб'язка, О.Дусавицького, В. Живодьора, О. Козлової, М. Крюгера, Дж. Мейерса, А.Підласого, Н. Погрібної, С. Подмазіна, О. Попової, І. Пригожина, Г.Селевка, К. Ушакова, Н. Федорової, А. Хуторського, Н. Юсуфбекової. Ці роботи свідчать про те, що науково-педагогічна думка поступово іде шляхом розробки та стимулювання розвитку освіти. Однак, поки що залишаються недостатньо розробленими технології управління процесом впровадження інновацій, які б відповідали сучасним потребам освіти.

Мета статті. Розкрити сутність понять «інновації», «інноваційні технології освіти», «інтерактивне навчання», визначити специфіку кейс-методики, проаналізувати її цінність та виховний потенціал з позиції формування особистісних якостей майбутніх фахівців.

Виклад основного матеріалу. Одним із шляхів модернізації освітньої системи в Україні є впровадження в освітній процес ВНЗ інноваційних педагогічних

технологій і методів. Інновації (італ. *innovatione* - новизна, нововведення) – нові форми організації діяльності і управління, нові види технологій, які охоплюють різні сфери життєдіяльності людства [1].

Дослідники проблем педагогічної інноватики (О. Арламов, М.Бургін, В. Журавльов, Н. Юсуфбекова, А. Ніколс та ін.) намагаються співвіднести поняття нового у педагогіці з такими характеристиками, як корисне, прогресивне, позитивне, сучасне, передове. Зокрема, В. Загвязінський вважає, що нове у педагогіці – це не лише ідеї, підходи, методи, технології, які у таких поєднаннях ще не висувались або ще не використовувались, а й той комплекс елементів чи окремі елементи педагогічного процесу, які несуть у собі прогресивне начало, що дає змогу в ході зміни умов і ситуацій ефективно розв'язувати завдання виховання та освіти [3].

Дичківська І.М. розглядає педагогічну інновацію як особливу форму педагогічної діяльності і мислення, які спрямовані на організацію нововведень в освітньому просторі, або як процес створення, впровадження і поширення нового в освіті. Інноваційний процес в освіті – це сукупність послідовних, цілеспрямованих дій, спрямованих на її оновлення, модифікацію мети, змісту, організації, форм і методів навчання та виховання, адаптації навчального процесу до нових суспільно-історичних умов [2].

В Україні розроблена та пропагується технологія інтерактивного навчання. Пометун О.І. стверджує, що інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної активності, що має на меті створення комфортних умов навчання, за яких кожен студент відчуває свою успішність та інтелектуальну спроможність [7]. Суть інтерактивного навчання полягає в тому, що освітній процес відбувається за умови постійної суб'єкт-суб'єктної взаємодії. Інтерактивне навчання сприяє формуванню навичок і вмінь як предметних, так і загальнонавчальних; виробленню життєвих цінностей; створенню атмосфери співробітництва; розвитку комунікативних якостей. Дана технологія передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання ролевих ігор, спільне розв'язання проблем [7].

На нашу думку, інтерактивне навчання – це навчання діалогу, який забезпечує реалізацію на практиці суб'єкт-суб'єктних відносин між викладачем і студентом, сприяє взаємодії учасників педагогічного процесу з метою взаєморозуміння, спільного розв'язання навчальних завдань, розвитку особистісних якостей студентів.

Однією з інтерактивних методик, що набула популярності у Великобританії, США, Німеччині, Данії та інших країнах стала *case study* (кейс-метод, метод аналізу ситуацій), розроблена англійськими науковцями М. Шевером, Ф. Едейем та К. Єйтс. Саме їй у світової практиці відводиться важливе місце для вирішення сучасних проблем у навчанні. Вперше кейс-метод був застосований у 1910 р. у викладанні управлінських дисциплін у Гарвардській бізнес-школі, котра добре відома використанням інновацій. В Україні даний метод став поширюватись тільки у другій половині 90-х років ХХ ст., як пізнавальна акселерація у процесі вивчення природничих наук [12].

Ягоднікова В.В. зауважує, що в основу кейс-методу покладені концепції розвитку розумових здібностей. Суть методу полягає у використанні конкретних випадків (ситуацій, історій, тексти яких називаються «кейсом») для спільного аналізу, обговорення або вироблення рішень студентами з певного розділу навчальної дисципліни [14].

На думку Михайлової Е.А., цінність кейс-методу полягає в тому, що він одночасно відображає не тільки практичну проблему, а й актуалізує певний комплекс знань, який необхідно засвоїти при вирішенні цієї проблеми, а також вдало суміщає навчальну, аналітичну і виховну діяльність, що безумовно є діяльним та ефективним в реалізації сучасних завдань системи освіти [6].

Як специфічний метод навчання, кейс-метод застосовується для розв'язання властивих йому завдань. До основних проблем даного методу відносять: технологізацію та оптимізацію; методологічне насичення; застосування різних типів і форм навчання; компетентнісний підхід.

Цілі, на які спрямовано використання кейс-методу, залежать від типу конкретної ситуації, а саме виділяють: кейс-потреби, кейс-вибір, кризовий кейс, конфліктний кейс, кейс-боротьба, інноваційний кейс [9].

Як стверджує Т.О. Погорелова, дидактичні завдання кейс-методу полягають у:

- набутті навичок використання теоретичного матеріалу для аналізу практичних проблем;
- формуванні навичок оцінювання ситуації, вибір та організацію пошуку основної інформації;
- виробленні вмінь формулювати питання;
- виробленні вмінь розробляти багатоваріантні підходи до реалізації плану дії;
- формуванні вмінь самостійно приймати рішення в умовах невизначеності;
- формуванні навичок та прийомів всебічного аналізу ситуацій, прогнозування способів розвитку ситуацій;
- формуванні вмінь та навичок конструктивної критики [9].

Ягоднікова В.В. також зауважує, що, оскільки кейс-методу притаманний не лише навчальний, а й значний виховний потенціал з позиції формування особистісних якостей майбутніх фахівців, він має певні переваги.:

- розвиток працьовитості;
- розвиток креативності;
- формування здатності до конкурентноспроможності;
- формування готовності взяти на себе відповідальність за результати власного аналізу ситуації і за роботу всієї групи;
- формування впевненості в собі;
- формування потреби в досягненні цілей;
- розвиток вольових якостей;
- формування навичок роботи в групі;
- формування навичок комунікативної культури;
- формування соціально активної і життєво компетентної особистості, здатної до саморозвитку, самовдосконалення і самореалізації [14].

Дослідження науковців свідчать, що цей метод не потребує великих матеріальних і часових витрат та допускає варіативність навчання. Проблемна ситуація може бути висвітлена як при вивченні нової теми у викладенні теоретичного матеріалу, так і з метою узагальнення і систематизації матеріалу. Як інтерактивний метод навчання кейс-метод ефективний при вивченні економічних, суспільних і соціальних наук, мови й літератури та професійних дисциплін.

Сурмін Ю.П. поділяє роботу над кейсом на два основні етапи: домашня самостійна робота й робота в аудиторії [10]. Алгоритм проведення занять із застосуванням кейс-методу передбачає:

I етап - заздалегідь розроблені кейси викладач повідомляє студентам не пізніше, ніж за день до заняття. Студенти самостійно розглядають кейс, підбирають додаткову інформацію і літературу для його вирішення.

II етап - заняття розпочинаються з контролю знань студентів, з'ясування центральної проблеми, яку необхідно вирішити. Викладач контролює роботу малих груп, допомагає, уникаючи прямих консультацій. Студенти можуть використовувати допоміжну літературу, підручники, довідники. Кожна мала група обирає «спікера», який на етапі презентації рішень висловлює думку групи. У ході дискусії можливі питання до виступаючого, виступи і доповнення членів групи. Викладач слідує за ходом дискусії, потім шляхом голосування обирається спільне вирішення проблемної ситуації. На етапі підведення підсумків викладач інформує про вирішення проблеми в реальному житті або обґрунтовує власну версію і обов'язково оприлюднює кращі результати, оцінює роботу кожної малої групи і кожного студента [10].

Для ефективного використання кейс-методу необхідно створювати спеціальні умови:

- забезпечення достатньо високої складності пізнавальних проблем, які потрібно вирішувати студентам;
- створення викладачем логічного ряду запитань щодо пізнавальної проблеми, які спонукають студентську молодь до пошуку істини;
- створення в аудиторії атмосфери психологічного комфорту, яка має сприяти вільному висловлюванню студентами думки, не боячись помилки;
- відведення спеціального часу на осмислення способів вирішення проблеми;
- організація спеціальної підготовки викладачів до впровадження методики [14].

Висновки. Таким чином, ми визначили, що використання викладачем кейс-методу, з одного боку, стимулює індивідуальну активність студентів, формує позитивну мотивацію до навчання, зменшує кількість пасивних і невпевнених у собі студентів, забезпечує високу ефективність навчання і розвитку майбутніх фахівців, формує певні особистісні якості і компетенції, а з другого – дає можливість самому викладачу самовдосконалюватись, креативно мислити та оновлювати власний творчий потенціал.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бургин М. С. Инновации и новизна в педагогике / М.С. Бургин // Сов. Педагогика. – 1989. – №12.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навчальний посібник / І. М. Дичківська. – Київ : Академвидав, 2004. – С. 145-198.
3. Зягвязинский В. И. Инновационные процессы в современном образовании / В. И. Зягвязинский // Мир науки, культуры, образования. – 2007. – №1. – С.12-13.
4. Зязюн І. А. Освітні технології у вимірах педагогічної рефлексії / І.А.Зязюн // Світло. – 1996. – №1.
5. Мачинська Н. І. Педагогічна освіта магістрантів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю : монографія / [за заг. ред. С.О.Сисоєвої] / Н. І. Мачинська. – Львів : ЛьвДУВС, 2013. – С.280-299.
6. Михайлова Е. А. Кейс и кейс-метод / Е. А. Михайлова. – Москва : Центр Марк.исслед. именежд., 1999. – С. 54.

7. Науково-методичний посібник / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко ; [за ред. О. І. Пометун]. — Київ : Видавництво А. С. К. , 2004. — С.67-72. — ISBN 966-8291-48-4.
8. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования : учеб.пособие для студентов педагогических вузов и системы повышения квалификации педагогических кадров / под ред. Е. С. Полат. — М. : Издательский центр «Академия», 2001. — С.135.
9. Погорелова Т.О. Інноваційні методики проведення практичних занять / Т. О. Погорелова. — Харків : НТУ «ХПІ», 2010. — С.131-134.
10. Ситуационный анализ, или Анатомия Кейс-метода / под ред. Ю.П.Сурмина. — Киев: Центр инноваций и развития, 2002. — С.174-176.
11. Стрельников В. Ю. Сучасні технології навчання у вищій школі : модульний посібник для слухачів авторських курсів підвищення кваліфікації викладачів МІПК ПУЕТ / В. Ю. Стрельников, І. Г. Брітченко. — Полтава : ПУЕТ, 2013. — С.253.
12. Шумська С. Є. Використання кейс-методу у професійному навчанні / С. Є. Шумська, Т. В. Бучинська. — Хмельницьк : Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна», 2013. — №2(8).
13. Юсуфбекова Н. Р. Тенденции и законы инновационных процессов в образовании / Н. Р. Юсуфбекова // Новые исследования в педагогических науках. — Москва, 1991. — Вып. 2(58). — С.65-67.
14. Ягоднікова В. В. Кейс-метод (Casestudy) як форма інтерактивного навчання майбутніх фахівців / Ягоднікова В. В. // Секція «Педагогічні науки», підсекція № 5. — [Електроний ресурс]. — Режим доступу : http://www.rusnauka.com/1_NIO_2008/Pedagogical/25496.doc.htm.

Сергієнко М.В. Кейс-метод як форма інтерактивного навчання майбутніх фахівців

Анотація. У статті розкрито сутність понять «інновації», «інноваційні освітні технології», «інтерактивне навчання», визначено специфіку кейс-методики, проаналізовано її цінність та виховний потенціал з позиції формування особистісних якостей майбутніх фахівців.

Ключові слова: інновації, інноваційні освітні технології, інтерактивне навчання, кейс-метод.

Сергиенко М. В. Кейс-метод как форма интерактивного обучения будущих специалистов.

Аннотация. В статье раскрыта сущность понятий «инновации», «инновационные образовательные технологии», «интерактивное обучение», определена специфика кейс-методики, проанализированы ее ценность и воспитательный потенциал с точки зрения формирования личностных качеств будущих специалистов.

Ключевые слова: инновации, инновационные образовательные технологии, интерактивное обучение, кейс – метод.

Sergienko M. V. Case study as a form of interactive learning of future specialists.

Summary. The article reveals the essence of the concepts of "innovation", "innovative educational technologies", "interactive learning", defines the specifics of case study and analyzes its value and educational potential in terms of the formation of personal qualities of future specialists.

Keywords: *innovation, innovative educational technology, interactive learning, case study.*

УДК 94(477)‘19’:001.89(092)

**СИСУНЕНКО В. О.,
СИСУНЕНКО О. В.,**

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, м. Київ, Україна

ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКА І ВИКЛАДАЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ М.С. ГРУШЕВСЬКОГО (1886 – 1934)

Постановка проблеми. Актуальність проблеми зумовлена, по-перше, особливо важливим місцем позитивізму у світовій історіографічній традиції і його колосальним впливом на розвиток історичної думки в Україні; по-друге, необхідністю критичного переосмислення організаційно-управлінської і викладацької діяльності М. С. Грушевського й інших істориків, котрі працювали на українських землях в означений період; по-третє, необхідністю застосування позитивістської методології пошуку й опрацювання джерел, наукової інтерпретації джерельної інформації, запровадження її до наукового обігу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз сучасних актуальних досліджень засвідчує, що в новітній історіографії активно вивчається наукова спадщина М. С. Грушевського (праці С. Ш. Айтова, В. В. Ващенко, В.В. Березинця, В. П. Будза, Я. Р. Дашкевича, Л. О. Зашкільняка, О. О. Ковальчук, В. В. Масненка, О. Могилка, В. А. Потульницького, В.В. і В.П.Тельваків та ін.). Джерельні матеріали про діяльність М.Грушевського як професора української історії містяться в автобіографіях вченого та переважно у фонді 1235 «Грушевські – історики, філологи» Центрального державного історичного архіву у м. Києві (далі – ЦДІА України у м. Києві). Проте питання особливостей організаційно-управлінської та викладацької діяльності М. С. Грушевського не набуло належного висвітлення в науковій літературі.

Формулювання цілей статті. Мета статті: виявити, проаналізувати і обґрунтувати особливості організаційно-управлінської та викладацької діяльності Михайла Грушевського.

Виклад основного матеріалу дослідження. Михайло Сергійович Грушевський – відомий вчений, творець української національної історії, видатний громадський діяч і організатор освітньої справи в Україні, талановитий педагог.

Народився 29 вересня 1866 р. в містечку Холм (тепер місто Хелм на території Польщі) в родині викладача греко-уніатської гімназії. В 1869 р. родина переїздить на південь Російської імперії : спочатку до Ставрополя (1870–1878 рр.), згодом — до Владикавказа (1878–1880 рр.), де батько практично на пустці створює добре організовану шкільну дирекцію, яка об’єднала більш як 100 народних шкіл з кваліфікованими вчителями і пристойним обладнанням [7].

Здобувши домашню початкову освіту 1880 року Михайло був зарахований відразу до третього класу Тифліської гімназії. У цей час він з захопленням читає твори М. І. Костомарова, П. О. Куліша, М. О. Максимовича. Під час навчання у гімназії Михайло пише свої перші оповідання, які надсилає до України відомому письменникові І. С. Нечую-Левицькому, котрий схвально їх оцінює.